

solo a quello in uso a Cizico nella stessa epoca. Da segnalare, inoltre, il dato onomastico e quindi sociale ricavabile da questa categoria di testi: in particolare la duplice presenza in città di nomi, e quindi di persone, di origine osco-lucana, *Pakia* e *Bryttios* (risp. nrr. 32 e 34), e la molteplice presenza di nomi femminili di forma dorica, e quindi di donne appartenenti molto probabilmente ad una o più colonie dell'Italia meridionale (ad es. Taranto, Siracusa, per l'A., p. 155, ma non escluderei Crotone e Metaponto).

In definitiva il dato che emerge più prepotentemente da questo *corpus* epigrafico è quello di una città che, da un punto di vista culturale, culturale, economico, onomastico e politico-istituzionale, rivela pochi legami e agganci in contesto italiota, siceliota e greco-occidentale, maggiori interessi verso l'ambito egeo, microasiatico, pontico, e rivela soprattutto tratti propri e peculiari di una grecità difesa e celebrata sino in piena età imperiale. Rivelazioni queste che dobbiamo all'iniziativa di ricerca dell'A. ed alla sua magistrale indagine della documentazione, il che ne fa attualmente il maggior esperto della vita di Hyele/Elea/Velia in tutti i suoi aspetti e per le varie epoche della sua esistenza⁶.

Loredana Cappelletti

WHITMARSH, TIM [ED.]. *The Cambridge Companion to the Greek and Roman Novel*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 392 stran. ISBN 978-0-521-68488-0.

Studium antického románu se stalo po 2. světové válce – jak jsem se o tom již mnohokrát zmiňovala ve svých studiích i recenzích – velmi aktuálním a počet monografií věnovaných této tematice můžeme dnes počítat již na stovky. Nově se sem řadí také první z publikací, kterou chceme představit, totiž kniha *The Cambridge Companion to the Greek and Roman Novel*. Práce obsahuje 19 studií od různých autorů z Evropy, USA a Kanady, aniž si vzala za cíl postihnout vyčerpávajícím způsobem celou širokou problematiku řeckého i římského románu. Badatelé dali přednost tomu, aby se soustředili na vybrané aspekty románové tvorby, a vlastní práci rozdělili do čtyř oddílů (srov. úvod z pera T. Whitmarshe).

Oddíl I (17–87) se skládá ze čtyř kapitol a je věnována souvislostem mezi románem a literárním milieu (E. Bowie), sexualitou (H. Moralesová), kulturní identitou (S. Stephensová) a společenskými třídami; autor této poslední kapitoly i editor celé knihy T. Whitmarsh se zde staví na stranu celkem nedávno vyslovené hypotézy, opírající se o nově objevený papyrus, že totiž romány byly skládány „elitou“ a pro „elitu“. To ovšem zatím není názor dostatečně podložený, a proto také není obecně přijímaný; většina badatelů je totiž stále přesvědčena, že román byl určen spíše pro střední vrstvy (srov. Fusillovo pojednání v závěru knihy).

Oddíl II (91–181), nazvaný *The World of the Novel*, se stručně a přehledně zabývá otázkami náboženství v románové tvorbě (F. Zeitlinová), cestování (Persie, Etiopie, Egypt, Dálný Východ, Západ a Sever; J. Romm), lidského těla (z pera J. Königa; této problematice byla doposud věnována malá pozornost) i časovými proporcemi (ať už historickým údobím či „časem“ ličeného dobrodružství, lásky aj.; autorem je L. Kim); poslední kapitola tohoto oddílu se pak obírá rozmanitou mírou spektakulárnosti řeckých a římských románů (při obecném definování pojmu *hybris* však autorka C. Connorsová klade až příliš velký důraz na stránku fyzickou na úkor stránky psychické).

Spíše literárně teoreticky zaměřený je oddíl III (183–257). Za přínosné pokládám nejen obecné zamyšlení nad problematikou žánru (jistě potíže činí anglický termín pro román), ale i speciální úvahy o žánru antického románu, třebaže autor S. Goldhill v podstatě shrnuje výsledky dosavadního bádání (v odkazech na díla starších badatelů přitom nacházíme nejednu mezeru). Velký důraz

⁶ Vd. infatti da ultimo VECCHIO, L. 2006. *La documentazione epigrafica*. In *Velia. Atti del XLV Convegno di Studi sulla Magna Grecia*. Taranto-Marina di Ascea, 21–25 settembre 2005. Napoli, 365–421.

je zde kladen na sémantiku antických románů. V kapitole o stylu a rétorice z pera A. Lairda postrádáme zmínku o prozimetru, charakteristickém pro řadu antických románů; zaujmou výklady o intertextualitě od J. Morgana a S. Harrisona i o narativních postupech (autoři T. Whitmarsh a S. Bartsch; více pozornosti je tu přitom věnováno románu římskému než řeckému).

Konečně závěrečný oddíl IV (259–339) je věnován pozdější recepci antických románů a tvoří ho pět kapitol pojednávajících postupně o čtenářích románů v antice (R. Hunter), v Byzanci (J. B. Burton), v západní Evropě v období let 1300–1810 (M. Reeve) a na tyto kapitoly navazuje pojednání od G. Sandyho a S. Harrisona o vztahu románu antického a moderního. Celou práci pak uzavírá originální a instruktivní kapitola o moderně a postmoderně z pera italského badatele M. Fusilla, který zdůrazňuje, jak antický román stále více dokumentuje klíčovou kulturní transformaci. Ve vývoji řeckého románu Fusillo rozlišuje dvě fáze (jak jsme to naznačili výše, jeho názory nekorespondují s hypotézou T. Whitmarshe z první kapitole této práce), bez zajímavosti není ani to, že v případě tolik diskutovaného *Života Aisópova* se autor kloní k názoru interpretovat zmíněné dílo jako román. Fusillovy úvahy nás pak zavádějí až k Pasolinimu a Fellinimu.

Všechny studie v předkládané publikaci mají bohatý poznámkový aparát a na konci knihy jsou opatřeny výběrovým přehledem odborné literatury k dané tematice. Bibliografický přehled k celé knize obsahují strany 340–377. Index řeckých a římských románů na s. 378–384 je jakýmsi „stručným průvodcem“ po dochovaných románech a delších fragmentech románů – je jich tu dohromady 16 včetně diskutabilního „románu“ o Alexandrovi, a také Fotia a *Súdy*; zvláštní místo v tomto indexu zaujímá „Hostina u Trimalchiona“ i „Amor a Psýché“ (škoda, že názvy děl jsou jen v angličtině, s řečtinou, ba ani s latinou se zde, bohužel, nesetkáme). Obecný index se nachází na s. 385–392.

Zásluhou vydavatelství Cambridge University Press se tedy zájemcům o románovou literaturu dostává do rukou publikace, která nám sice nepodává, jak jsme to již naznačili, vyčerpávající pohled na současný stav bádání o antickém románu – při sestavování díla, skládajícího se z řady esejů, by to ostatně ani nebylo možné –, avšak aspekty antické románové tvorby, které se zde zkoumají, jsou vybrány s velkou dávkou profesionality a invence a jsou přitom podloženy znalostí široké škály odborné literatury. Není tedy pochyb, že kniha je dalším pozitivním krokem na poli poznávání řeckého a římského románu, který musíme jen přivítat.

Daša Bartoňková